

размер ДС БП "Реализация управленческого решения" — заработная плата работников АУП, приходящаяся на этап реализации управленческого решения; прибыль, которая приходится на этот этап БП "Процесс принятия и реализации управленческого решения";

эффективность, качество принятого решения — совокупность оценок реализованного решения, определение отклонений от прогнозной оценки и контроль полученных результатов.

На базе основных, управленческих и обеспечивающих БП предприятия, а также их моделей получим структурную схему формирования и расчета потребительской стоимости продукта как результата сквозного БП, которая является его основным показателем, приведенную на рис. 7.

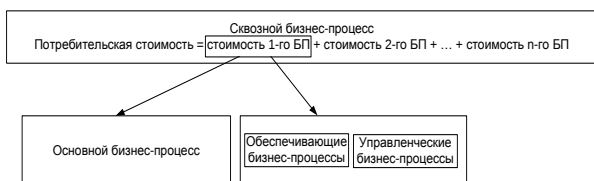

Рис. 7. Модель формирования потребительской стоимости сквозного бизнес-процесса

Схема показывает структурную взаимосвязь затрат предприятия по БП при формировании потребительской стоимости продукта. Сквозной бизнес-процесс состоит из совокупности процессов, каждый из которых формирует свою потребительскую стоимость. Величина прибыли, приходящаяся на отдельный этап БП, может приниматься одинаковой для всех этапов или рассчитываться в соответствии с существующими методиками, использующими выделение ключевого БП и распределение величины прибыли по этапам сквозного БП на основе их ранжирования прямо пропорционально величине параметра при регрессоре, определяющем добавленную стоимость (трудозатраты) этапа [1].

Оценивая эффективность БП на основе критериев, которые базируются на определении материальных и временных затрат, а также на показателях качества, можно оценить эффективность и качество управления предприятием.

Предложенные параметрические модели позволяют осуществить постановку задачи управления БП как задачи управления такими показателями, как добавленная и потребительская стоимость продукта (изделия) как его результата, и определить условия ее реализации, которые сводятся к принятию управленческого решения относительно величины прибыли по продукту и изменению величины добавленной или потребительской стоимости на отдельных этапах сквозного БП предприятия.

Полученные модели позволяют на основе единой методологии построить систему управления предприятием на базе процессного подхода, модифицировать предложенные линейные модели БП для случая нелинейного сетевого представления множества БП предприятия [1; 4], и определить требования к составу и содержанию организационного и информационного обеспечения процессов управления ими.

Литература: 1. Репин В. В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. В. Репин, В. Г. Елиферов. — М.: РИА "Стандарты и качество", 2004. — 408 с. 2. Ивлев В. А. Процессная организация деятельности: методы и средства / В. А. Ивлев, Т. В. Попова // <http://www.user.cityline.ru/~anatech>. 3. Рубцов С. В. Уточнение понятия "бизнес-процесс" // Менеджмент в России и за рубежом. — 2001. — №6. — С. 24 — 27. 4. Рубцов С. В. Целевое управление корпорациями. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 286 с. 5. Закон Украины "О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине" от 16.07.99. №996-XIV // Налоги и бухгалтерский учет. — 2000. — Спецвыпуск №1 (1). — С. 25 — 29. 6. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 1 "Общие требования к финансовой отчетности" // Налоги и бухгалтерский учет. — 2000. — Спецвыпуск №1 (1). — С. 30 — 32. 7. Саймон Г. Наука об искусственном. — М.: Мир, 1972. — 244 с.

Стаття надійшла до редакції
25.07.2005 р.

УДК 658.152

Громика Р. П.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

In the article the theoretical development of definition of fixed capital concept is conducted, the structural elements of fixed capital are singled out and the functional predestination for the maintenance of the enterprise activity is formulated.

За підсумками 2004 року темп зростання промисловості склав 12,5%, але на кінець року темпи почали уповільнюватися, що може позначитися на зростанні всієї промисловості 2005 року. За прогнозом річна динаміка зменшиться до 10%. Позитивним є те, що у темпах зростання домінує обробна галузь над добувною у 3,5 раза. Лідером залишається машинобудування (28%), між тим у 2003 році його зростання становило 35,8% [1].

Зміни у розвитку промисловості в бік машинобудування, де виготовляються майбутні основні засоби, не можуть не вплинути на зміни в структурі основного капіталу і його функціональному призначенні.

Відповідно до Державної програми розвитку промисловості на 2003 — 2011 роки, схваленої Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 року №1174, відзначено, що поліпшення інвестиційної привабливості промисловості пов'язано із збільшенням загальних обсягів інвестицій в основний капітал усієї економіки, в яких промисловість складає 40,6%. Але незадовільною є структура інвестицій в основний капітал, що не змінює технологічного устрою промисловості, тому необхідно посилити дослідження функціональної ролі основного капіталу в розвитку промисловості.

Основні фонди мають одну важливу особливість: у ході свого виробничого використання вони збільшують первісну вартість засобів, вкладених на їхнє придбання. Саме тому вони називаються капіталом [2].

Капітал — це створені людиною ресурси (машини, устаткування), що використовуються для виробництва товарів та послуг, блага, які опосередковано задовольняють людські потреби [3]. В більш вузькому значенні — це вкладене в діло джерело доходу у вигляді засобів виробництва [4]. Основний капітал прийнято виділяти як ту частину капіталу, що бере участь у виробництві протягом багатьох циклів. Як найважливіша і значна частина національного багатства країни основний капітал характеризує матеріальну базу, технічний рівень виробництва [5]. До визначення призначення основного капіталу звертаються майже всі автори економічних і фінансових словників [6 — 14].

Автори, які досліджують сутність основного капіталу: В. П. Грузинов [2], Н. В. Колчина, Г. Б. Поляк, Л. П. Павлова [5], Л. М. Алексєвина, В. М. Олексієнко, А. І. Юркевич [15], Р. Грачова [16], М. Г. Лапуста [17], І. В. Зятковський [18] та ін., недостатньо уваги приділяють функціональному призначенню основного капіталу та його суттєвому впливу на забезпечення діяльності підприємств і розвитку промисловості.

Актуальним є розробка теоретичних положень із визначення функціонального призначення основного капіталу, які б найповніше характеризували і розкривали його сутність та надавали можливість встановити вплив на забезпечення діяльності промислових підприємств.

Більшість авторів розглядає основний капітал як узагальнююче поняття і визначає його як частину виробничого капіталу, який повністю та багаторазово бере участь у виробництві товару [11; 12; 14; 19; 20], або основні засоби, які необхідні для здійснення виробництва [5]. Існують й інші уявлення про поняття основного капіталу, що подано у табл. 1.

© Громика Р. П., 2005

Таблиця 1

**Морфологічна декомпозиція
визначення поняття основного капіталу
у викладі різних авторів**

Порівняльні характеристики	Морфологічний склад поняття із вказівкою джерел
Виділення головної (ключової) ознаки	Капітал [2; 13; 20 – 22], частина капіталу [6; 7; 11; 12; 14; 15; 17], активи [8; 9; 23], основні фонди [5; 14], вкладення [18], сума капітальних благ [10]
Функціональне призначення	Формує неліквідні активи підприємства [17], інвестується в основні (фіксовані) активи [15], інвестується в позаоборотні (довготермінові) активи підприємства [18; 22], розміщується в основних активах — ресурсах підприємства [16], є грошовою оцінкою ресурсів [2], витрачається на машини, обладнання, будинки, споруди [21], повністю та багаторазово бере участь у виробництві товару [7; 13; 14; 20], цілкова участь у процесі виробництва [6; 12]
Механізм перенесення вартості на продукт	Кошти відшкодовуються поступово, частинами, впродовж тривалого періоду часу (більше ніж один рік) [13; 14; 17], кожного року списується частина його первісної вартості, щоб відобразити зниження цінності активу [23], повертається у грошовій формі шляхом амортизаційних відрахувань по мірі зносу його окремих елементів [6; 19; 21], частково переносить свою вартість на новий продукт упродовж ряду періодів [11; 20; 24].

Як видно з табл. 1, основний капітал різними авторами подається як головна ознака капіталу взагалі, як його частина, як активи, як основні фонди або як вкладення, навіть без вказівки на їх основний характер.

Розгляд основного капіталу як збірного терміна або як суми капітальних благ не надає конкретної характеристики сутності поняття саме основного капіталу, тому що не визначає ознаки "основний". Тому більш прийнятним є визначення його як частини капіталу, так і активів із вказуванням на їх функціональне призначення.

Подані в табл. 1 напрями призначення не є однорідними, але здебільшого вказується на обслуговування активів (неліквідних, позаоборотних, основних, необігових). Між тим за ознакою самих активів вони мають різні характеристики.

У табл. 2 наведено більш детальну характеристику функціонального призначення основного капіталу для забезпечення діяльності підприємства відповідно до ролі капіталу у задоволенні потреб людей на основі проведеного аналізу визначень різних авторів (див. табл. 1).

Таблиця 2

Функціональне призначення основного капіталу

Дія, яка відбувається за умов участі основного капіталу	На яку частину активів спрямована дія	Можливий ефект цієї дії для забезпечення діяльності підприємства
Формування	Неліквідних активів	Створення передумов для виробництва товарів та послуг
Вкладення	У необігові активи	
Інвестування	В основні (фіксовані) активи В позаоборотні (довготермінові) активи	
Розміщення	В основні активи — ресурси	
Витрачання	На машини, обладнання, будинки, споруди	
Грошове оцінювання	Ресурсів	Виконання фінансової або оціночної функції, пов'язаної з визначенням вартості окремих ресурсів або підприємства для одержання благ, які опосередковано можуть задовольнити людські потреби
Взяття участі	У виробництві товару	Безпосереднє забезпечення діяльності підприємства з виробництва товару за функціональним призначенням основного капіталу

Як видно з табл. 2, більшість авторів приділяють увагу при визначенні функціонального призначення основного капіталу тільки створенню передумов для майбутнього виробництва товару або послуги, і лише деякі автори вказують на безпосередню участь основного капіталу в процесі виробництва. Не можна не звернути увагу на важливу оціночну функцію, яка пов'язана із визначенням вартості, зокрема всього підприємства, що буде набувати особливої ваги в подальшому розвитку економіки і власності в Україні.

Таким чином, можна виділити у функціональному призначенні основного капіталу три складові: створення передумов для виробництва, участь у виробництві і збільшення вартості самого підприємства.

Особливістю формулювання функціонального призначення є також неоднорідність визначення тієї частини активів, які визначають особливості основного капіталу. Для пошуку узагальнюючої характеристики виконано додаткову класифікацію згадуваних видів активів (табл. 3).

Таблиця 3

Класифікація морфологічних одиниць морфологічної складової поняття основного капіталу

Структурний елемент	Інформаційні джерела											К _{згд-дуван-ня}
	[2]	[5]	[22]	[15]	[20]	[21]	[23]	[16]	[25]	[18]	[17]	
Основні фонди, основні засоби, основні активи, матеріальні активи	+	+		+	+	+	+		+	+	+	0,81
Незавершені капітальні вкладення									+	+		0,36
Нематеріальні активи									+	+	+	0,27
Фінансові активи, довгострокові фінансові інвестиції									+	+	+	0,18
Позаоборотні активи підприємства			+					+				0,18
Усього структурних елементів	1	1	1	1	1	1	1	1	4	4	3	-

Як видно з табл. 3, у більшості джерел автори відзначають головну функцію основного капіталу через основні засоби, що є автентичними за назвою. Вони вважають, що основний капітал складається з чотирьох елементів, що відповідає структурі І розділу активу балансу (рисунк).

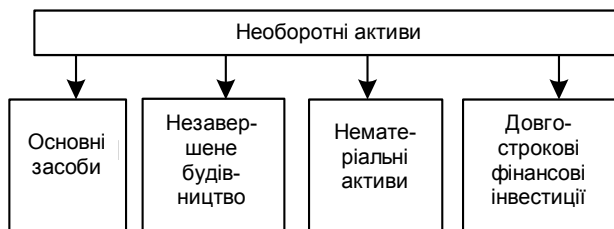

Рис. Елементи необоротних активів (основного капіталу) підприємства за балансом

За обліково-фінансовою сутністю основний капітал — це вкладення в необоротні активи у вигляді вартості матеріальних активів — основних засобів у робочому стані та незавершеного будівництва, нематеріальних активів, зокрема об'єктів прав та інтелектуальної власності, і довгострокових фінансових інвестицій.

Для розробки програм інвестиційного розвитку на інноваційній основі розглянуто технологічну структуру інвестицій в основний капітал 52 промислових підприємств міста Харкова (табл. 4).

Таблиця 4

Технологічна структура інвестицій в основний капітал за групою машинобудівних підприємств Харкова

Рік	Інвестиції в основний капітал, %	Зокрема на		
		будівельно-монтажні роботи	машини, обладнання, інструмент, інвентар	інші капітальні роботи та затрати
2002	100	24,13	75,87	—
2003	100	27,47	72,52	0,01

Як видно з табл. 4, питома вага будівельно-монтажних робіт деякою мірою збільшилася в 2003 році, що є позитивним з урахуванням того, що в 2003 році в Україні виконано будівельних робіт на 26,6% більше, ніж у 2002 році [24], тому можна передбачати подальше зростання обсягів будівельно-монтажних робіт. Також збільшився загальний рівень інвестування на 38,8%. Негативним є те, що відсутні інвестиції в нематеріальні активи, що не сприяє інноваційній моделі розвитку економіки.

Ключовими у функціональній ролі основного капіталу є його вартісні ознаки і збільшення прибутковості діяльності підприємств.

За відтворювальною структурою інвестиції спрямовувалися в технічне переозброєння, модернізацію, реконструкцію, а також в будівництво як нових підприємств, так і окремих об'єктів, що значною мірою впливає на покращення діяльності будь-якого підприємства з точки зору функціональної ролі основного капіталу.

Важливим висновком є те, що необхідно розширити уявлення про всі напрями можливого функціонального впливу основного капіталу на забезпечення діяльності підприємств та підвищення збалансованості розвитку його структурних складових за рахунок вкладення коштів у нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та ін.

Перспективою подальших розробок є аналіз стану інвестування в основний капітал у регіональному та галузевому

аспектах і формування напрямів найбільш ефективного управління цим процесом.

Література: 1. Литвицький В. Промисловість — 2004: прискореного фінішу не відбулося // Урядовий кур'єр. — 2005. — №37. — С. 5. 2. Грузинов В. П. Економіка підприємства. Учебник для вузів / Под ред. проф. В. П. Грузинова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. — 536 с. 3. Кемпбелл Р. Макконнелл Макроекономіка / Кемпбелл Р. Макконнелл, Стенлі Л. Брю. — Львів: Просвіта, 1997. — 670 с. 4. Словарь бизнесмена. — М.: Экономика, 1999. — 380 с. 5. Колчина Н. В. Финансы предприятий: Учебник / Н. В. Колчина, Г. Б. Поляк, Л. П. Павлова; [Под ред. проф. Н. В. Колчиной. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. — 416 с. 6. Вечканов Г. С. Микро- и макроэкономика. Энциклопедический словарь / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. — СПб.: Изд. "Лань", 2000. — 352 с. 7. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 2. — К.: Видавничий центр "Академія", 2002. — 952 с. 8. Пасе К. Б. Большой толковый словарь бизнеса / К. Пасе, Б. Лоунс. — М.: Вече, 1998. — 688 с. 9. Розенберг Д. М. Бизнес и менеджмент. — М.: Инфра-М, 1997. — 464 с. 10. Словник сучасної економіки Макміллана. — К.: АртЕк, 2000. — 628 с. 11. Словник термінів ринкової економіки. — К.: Глобус, 1996. — 288 с. 12. Современный экономический словарь. — М.: Инфра-М, 1997. — 496 с. 13. Финансовый словарь. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 256 с. 14. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л. И. Абалкин. — М.: ОАО "Изд. "Экономика", 1999. — 1056 с. 15. Алексеев Л. М. Экономический словарь: банковская справа, фондовый рынок / Л. М. Алексеев, В. М. Олексієнко, А. І. Юркевич. — К.: Видавничий будинок "Максимум"; Тернопіль: Економічна думка, 2000. — 592 с. 16. Грачева Р. Собственный капитал: исторические корни бухгалтерского понятия // Бухгалтерия. Право. Налоги. Консультации. — 2003. — №32. — С. 43 — 48. 17. Современный финансово-кредитный словарь / Под общ. ред. М. Г. Лапусты, П. С. Никольского. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 526 с. 18. Зятковский І. В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. — Тернопіль: Економічна думка, 2002. — 400 с. 19. Новиков В. А. Практическая рыночная экономика. Толкование 4000 терминов: Словарь. — М.: Флинта, 1999. — 376 с. 20. Словарь современных экономических и правовых терминов / Под ред. В. Н. Шимова и В. С. Каменкова. — Мн.: Амалфея, 2002. — 816 с. 21. Большой энциклопедический словарь. — М.: Большая Российская энциклопедия; СПб.: Норинт, 2002. — 1456 с. 22. Загородний А. Г. Финансовый словарь / А. Г. Загородний, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. — К.: Тов. "Знання", КОО; Львів: Вид. Львів. банк інституту НБУ, 2002. — 568 с. 23. Словарь по экономике: Пер. с англ. / Под ред. П. А. Ватника. — СПб.: Экономическая школа, 1998. — 752 с. 24. Економіка України за 2003 рік // Урядовий кур'єр. — 2004. — №12. — С. 6 — 7. 25. www.finance.ua. 26. Баранов В. В. Финансовый менеджмент: Механизмы финансового управления предприятиями в традиционных и наукоемких отраслях. — М.: Дело, 2002. — 272 с. 27. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. — К.: Ника — Центр, Эльга, 2002. — 528 с. 28. Гончаров А. Б. Финансовый менеджмент: Навчальний посібник. — Харків: ВД "ІНЖЕК", 2003. — 240 с. 29. Национальные стандарты бухгалтерского учета // Все о бухгалтерском учете. — 2001. — 19 апреля. — С. 1 — 63.

Стаття надійшла до редакції
30.05.2005 р.

УДК 658.114

Жуков Ю. Є.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ Й СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГРУПАМИ ПІДПРИЄМСТВ

The methodical recommendations for drawing-up the group of enterprises strategy development are offered. The necessity of determination the partner's relations between the enterprises the members of groups is motivated. The conditions of organizational redesigning the structure of the group are determined. The multivariate space of criteria of agreement the conflicting tendencies is designed. The directions of common functioning and development are determined.

Зараз однією з найпоширеніших тенденцій світової економіки стає її кластеризація [1; 2], яка проявляється в поширенні процесів інтеграції, створенні дієвих корпоративних структур